

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa, 21/01/2016

KMP.570.10.2015.WS

Pan

Mariusz Błaszczak

Minister Spraw Wewnętrznych

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

Wystąpieniem generalnym z dnia 24 września 2015 r. (nr KMP.570.10.2015.WS) zwróciłem się do ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie przeprowadzania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących służbę w wizytowanych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych Straży Granicznej (zwanych dalej: PdOZ), sprawdzenia. W wyniku podjętych działań przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji ustalili, że czynność ta obejmuje m.in. pozbawienie zatrzymanego odzieży i bielizny w celu sprawdzenia tych rzeczy oraz oględziny ciała osoby pozbawionej wolności. Osoba zatrzymana podlega szczegółowemu sprawdzeniu zgodnie z § 5 ust. 2 *Regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób* (dalej: regulamin), stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych, oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach (Dz. U. z 2015 r., poz. 492, ze zm., dalej: rozporządzenie).

We wskazanym powyżej wystąpieniu generalnym zaznaczyłem, że możliwość rozebrania zatrzymanego do naga przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w PdOZ, przybierająca formę kontroli osobistej, nie może być prowadzona na podstawie cytowanego przepisu. Szczegółowe sprawdzenie cudzoziemca, polegające na oględzinach ciała, sprawdzeniu odzieży, bielizny i obuwia, a także przedmiotów posiadanych przez cudzoziemca lub należących do niego, zostało zdefiniowane w art. 412 ust. 2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2014 r., poz. 1004, ze zm.). Odnosi się ono wyłącznie do takich placówek jak strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców.

Podkreśliłem również, iż tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca prawa i wolności obywatela może być ustanowiona tylko w ustawie i w

określonych sytuacjach. Tym samym naruszony został, wyrażony w art. 31 ust. 3 oraz 41 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji RP wymóg zachowania ustawowej formy ograniczeń z zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw.

Pismem z dnia 27 października 2015 r. Sekretarz Stanu Piotr Stachańczyk poinformował, że wystarczającą podstawę prawną do przeprowadzania sprawdzenia, przybierającą postać kontroli osobistej, stanowi art. 396 ust. 2 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1650 ze zm.) dalej ustawa.

Jednakże chciałbym podkreślić, że przywołana przez Sekretarza Stanu Piotr Stachańczyka regulacja odnosi się do cudzoziemca przewożonego do aresztu dla cudzoziemców. Zgodnie z art. 396 ust. 1 ustawy *w przypadku zaistnienia przeszkody uniemożliwiającej doprowadzenie cudzoziemca do aresztu dla cudzoziemców lub uniemożliwiającej przyjęcie go tam, cudzoziemiec może być umieszczony do czasu usunięcia tej przeszkody w wydzielonym pomieszczeniu Straży Granicznej lub Policji przeznaczonym dla osób zatrzymanych*. W ust. 2 tego przepisu ustawodawca wskazał, że *wobec cudzoziemca umieszczonego w pomieszczeniu, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy rozdziału 2 (ustawy) w zakresie, w jakim dotyczą one pobytu w areszcie dla cudzoziemców*.

Biorąc pod uwagę uprawnienia Straży Granicznej wynikające z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 o Straży Granicznej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1402 ze zm.) w tym *zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu Postępowania Karnego (art. 11 ust. 1 pkt 5 ustawy o Straży Granicznej) i zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także mienia (art. 11 ust. 1 pkt 5a ustawy o Straży Granicznej)*, podkreślić należy, że cudzoziemcy doprowadzani do aresztu dla cudzoziemców, nie są jedyną grupą osób, które mogłyby być umieszczone w PdOZ Straży Granicznej. W związku z tym nierozwiązany pozostaje problem braku podstawy prawnej do przeprowadzania sprawdzenia, przybierającego postać kontroli osobistej, w PdOZ Straży Granicznej osób innych aniżeli wskazane w art. 396 ust. 2 ustawy.

W tym miejscu warto przywołać stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w zakresie kontroli osobistych. Trybunał *stwierdza przy wielu okazjach, że art. 3 Konwencji zawiera jedną z podstawowych wartości demokratycznego społeczeństwa. W sposób absolutny zakazuje tortur lub niehumanitarnego albo poniżającego traktowania lub karania, niezależnie od okoliczności i zachowania ofiary (Labita przeciw Włochom nr 26772/95, Frerot p. Francji nr 70204/01) nawet w najtrudniejszych okolicznościach, jak walka z terroryzmem czy z przestępczością zorganizowaną (Ramirez Sanchez p. Francji, nr 59450/00). Warunki detencji – włączając w to procedury na podstawie których więźniowie są zobowiązani do poddawania się kontrolom – mogą skutkować traktowaniem*

naruszającym art.3 Konwencji (Van der Ven p. Holandii nr 50901/99, Lorse p. Holandii nr 52750/99). Trybunał zaznacza, że jest (...) oczywiste, że im bardziej kontrola osobista ingeruje w prywatność więźnia (w szczególności w przypadku gdy procedura obejmuje konieczność rozebrania się przed innymi, a jeszcze bardziej, gdy więzień musi przyjmować upokarzające pozycje ciała), tym wymagana jest większa ostrożność (Frerot p. Francji nr 70204/01).

Mając to na uwadze zwracam się zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w tej mierze oraz podjęcie działań legislacyjnych w przedstawionym zakresie.

Z wyrazami szacunku,

